

Rede

uitgesproken door Dr. J. Moll,
gewoon hoogleraar in de anatomie en
decaan van de Medische Faculteit Rotterdam,
op 4 september 1972 ter gelegenheid
van de opening van het Academisch Jaar.

Op enkele punten wijkt deze gedrukte tekst af van de uitgesprokene, o.m. door
grotere uitvoerigheid.

Dames en Heren,

Het is de laatste maal, dat bij de opening van het academisch jaar hier in Rotterdam gesproken kan worden namens — en nu volg ik de ambtelijke formulering — 'een Rijksinstelling van Wetenschappelijk Onderwijs omvattende de Faculteit der Geneeskunde'. M.a.w. het is de laatste maal, dat een vertegenwoordiger van de Rotterdamse faculteit der geneeskunde bij de opening van het academisch jaar Uw aandacht kan en mag vragen uitsluitend voor de specifieke problemen van juist deze medische faculteit. Ik wil deze mogelijkheid ten volle aangrijpen en inderdaad uitsluitend spreken over specifieke aangelegenheden van onze Rotterdamse medische faculteit. Ik wil mij hiervoor excuseren ten opzichte van hen, die niet behoren tot de leden of — laat ik zeggen — de directe vriendenkring van onze faculteitsgemeenschap. Algemene universitaire aangelegenheden en het tot stand komen van de Rotterdamse universiteit zijn van eminent belang, maar ik kan daarvoor enerzijds ongetwijfeld verwijzen naar de redevoeringen van de rectores magnifici — U pleegt bij thuiskomst al uittreksels in de krant te vinden —, terwijl ik anderzijds kan verwijzen naar commentaren, die bij het formeel tot stand komen van de Rotterdamse universiteit ongetwijfeld gegeven zullen worden.

Wat ik wil zeggen, kan ik bijzonder kort samenvatten. Laten we het Rotterdamse experiment voortzetten en waar mogelijk uitbreiden. Bij de eerste plannen voor onze faculteit heeft duidelijk als leidraad gegolden, dat nieuwe wegen ingeslagen zouden dienen te worden, overal waar dit wenselijk geacht werd. Ook van overheidswege is dit streven ondersteund. Ondertekend door de toenmalige minister, prof. Diepenhorst, vermeldt de memorie van toelichting van de wet, waarmee onze instelling tot stand gekomen is, het navolgende: 'Het is de bedoeling, dat de inrichting en de opbouw van de medische studie in deze faculteit alsmede de bestuursvorm van de faculteit een experimenteel karakter zullen dragen'. Ik meen, dat wij Querido grote dank verschuldigd zijn, voor het feit dat hij als eerste decaan en in eensgezinde samenwerking

met de oorspronkelijke rompfaculteit, met zo grote kracht en duidelijkheid heeft gestreefd naar een experimentele faculteit, en als ik zeg, dat wij dank verschuldigd zijn dan dient dat 'wij' m.i. tenminste de gehele Nederlandse universitaire en medische wereld te omvatten.

Men kan vragen, waarom zoveel nadruk op het experimentele karakter van een nieuwe faculteit? Dit zal naar ik hoop in de loop van mijn betoog duidelijk worden, maar ik kan nu al het volgende zeggen.

In grote organisaties, en universiteiten zijn daarop geen uitzondering, zijn tradities wel eens te zeer bepalend voor de verdere ontwikkeling. Men doet er daarom goed aan bij het tot stand komen van nieuwe universiteiten of faculteiten grondig te analyseren, welke tradities men wil voortzetten en waar men een nieuwe koers wenselijk acht.

Niet alle desiderata, die bij de start van de faculteit aanwezig waren, zijn verwerkelijkt, maar een aantal toe te juichen vernieuwingen zijn tot stand gekomen. Sommige van deze vernieuwingen vinden we momenteel ook gerealiseerd aan de andere Nederlandse medische faculteiten. De vraag of Rotterdam hier is voorgegaan of dat zich parallelle ontwikkelingen hier en elders hebben voltrokken, laat ik aan de geschiedschrijver over. Ook laat ik in het midden of wellicht bepaalde vernieuwingen zelfs al eerder elders nagestreefd werden, maar slechts hier konden worden gerealiseerd doordat we met een schone lei begonnen. Wij dienen met nadruk te erkennen, dat veel van wat hier tot stand gekomen is en waarover we een zekere mate van tevredenheid gevoelen, slechts gerealiseerd kon worden door dit begin met een schone lei en niet door onze persoonlijke kwaliteiten.

Mag ik trachten een kort overzicht te geven van wat ik als gunstige verworvenheden van onze faculteit beschouw?

Op het gebied van het *onderwijs* kan m.i. het volgende genoemd worden. Een studieprogramma, bekort tot zes jaar en tot op heden zonder grote vertragingen doorlopen. Een programma verder, waarin aan zelfwerkzaamheid van de student een grotere plaats is ingeruimd dan in de traditionele Nederlandse studieprogramma's. Hierbij is vooral van be-

lang, dat hoorcolleges voor gehele jaarklassen een kleiner deel van het totale programma uitmaken, terwijl daarnaast in de eerste jaren een grotere plaats is ingeruimd voor de practica en in de latere jaren voor de z.g. junior co-assistentenschappen, introductie tot de praktijk van de geneeskunde in kleine groepen in meer direct contact met de patiënt dan mogelijk is in demonstraties voor de collegezaal.

De grotere zelfwerkzaamheid in het Rotterdamse curriculum hangt enigermate samen met een studieprogramma dat ongetwijfeld aanzienlijk strakker is dan in Nederland bij de start van onze faculteit gebruikelijk was. Voor sommige studenten is dit ongetwijfeld een groot voordeel; voor anderen - die al aan het begin van de studie een grote zelfstandigheid bezitten - is het mogelijk niet van voordeel. De meningen bij de studenten wijzen ook duidelijk op deze twee aspecten van een strak studieschema. Bij enquêtes bleek herhaaldelijk, dat enerzijds sommigen een nog strakker studieprogramma wensen, anderen daarentegen een vrijere opzet. Dit dilemma is alleen door meer geïndividualiseerd onderwijs werkelijk op te lossen.

In het kader van onderwijsvernieuwingen dient stellig ook het keuzepracticum genoemd te worden, een periode van ongeveer twee trimesters, waarin de student individueel of met enkele collegae in onderzoekteams in of buiten de faculteit wordt opgenomen. Over het keuzepracticum - keuzevak is een betere betiteling - is en wordt door de docenten veel gediscussieerd en het is ook herhaaldelijk 'beëinqueteerd'. Men voelt er zich kennelijk onzeker over. Dit uit zich o.a. in het feit, dat de prestaties, geleverd bij het keuzevak, bij het kandidaatsexamen niet of nauwelijks meebeoordeeld worden. Deze onzekerheid is ook begrijpelijk, omdat het keuzevak in aard duidelijk afwijkt van het overige onderwijs, waarmee de docenten door vroegere ervaringen veel meer vertrouwd zijn. Men dient zich echter af te vragen of deze onzekerheid niet juist de traditionele delen van het onderwijs zou dienen te betreffen. Als ik nog even van mijn faculteitshistorische schets mag afdwalen, dan nog twee opmerkingen over het keuzevak. Ik wil niet suggereren, dat het keuzevak organisatorisch geen wijzigingen zou kunnen of dienen te ondergaan. Wel zou ik willen waarschuwen tegen verschuiving uit het derde

jaar naar veel latere jaren. Ik meen dat al vroeg in de studie de student de vormende invloed dient te ondergaan van individuele werkzaamheid op een terrein van wetenschapsbeoefening of wetenschaptoepassing. Mijn tweede opmerking is, dat het weinig zin heeft om regels te stellen of het keuzevak al of niet moet liggen op het terrein van de vakgebieden van de kandidaatsstudie.

Van groot belang voor het onderwijs van onze faculteit is verder het begrensde aantal studenten geweest. Dit heeft een veel intensiever contact tussen docenten en studenten mogelijk gemaakt. Dat enerzijds dit voor de student van belang is, behoeft geen betoog. Anderzijds zijn de docenten door een uitgebreid contact met de studenten veel beter in staat de doelmatigheid van hun onderwijs te beoordelen en te verbeteren. Dat dit uitgebreide contact tussen docenten en studenten niet alleen fraaie theorie is voor plechtigheden als deze, maar realiteit, bleek onlangs uit een landelijke enquête. Daar werd door de studenten de bereikbaarheid van de docenten beoordeeld. Onze faculteit haalde de hoogste score. Een doelmatige inrichting van het onderwijs is ook alleen mogelijk, wanneer men binnen vrij nauwe grenzen voor tenminste een aantal jaren weet voor hoeveel studenten men dat onderwijs moet geven. Nogmaals afdwalend van mijn historische schets wil ik opmerken, dat het vorige geen instemming inhoudt met de procedure van vaststelling van het studentenaantal en met de selectieprocedure, zoals die dit jaar voor het eerst voor een aantal studierichtingen voor onze universiteiten en hogescholen heeft plaatsgehad. Stellig is echter door de voorafgaande ervaring van een aantal jaren de capaciteitsbepaling voor de medische faculteiten de minst aanvechtbare geweest. Bij een korte schets van de onderwijs-situatie, zoals deze zich aan onze faculteit ontwikkeld heeft, mogen niet onvermeld blijven de bijdragen van de audiovisuele dienst en van de afdeling onderwijsresearch.

Voor de bijdrage van de audiovisuele dienst is het van groot belang, dat men onder leiding van drs. Gisolf, arts, zich voortdurend op de onderwijsdoeleinden heeft georiënteerd en niet - zoals maar al te vaak gebeurt - de benadering heeft gekozen, waarmee men na de vakantie met zijn dia's

de vriendenkring tracht te boeien of waarmee men als TV- of filmproducer de huiskamer of de bioscoop tracht te veroveren.

Onderwijsresearch heeft bij velen - maar nog bij te weinigen - begrip gewekt voor de omstandigheid, dat oriëntaties op vroegere leermeesters, eigen ervaring en uitwisseling van ervaringen met vakcollega's een te smalle basis zijn geworden voor een optimale onderwijspraktijk en dat daarvoor wetenschappelijke feiten en concepten ter beschikking zijn gekomen. Na een aantal jaren van vallen en opstaan heeft onze afdeling onderwijsresearch m.i. het probleem van de wederzijdse verstaanbaarheid van de onderwijsdeskundigen en de medische docent in een aantal gevallen volledig overwonnen.

Op *onderzoeksterrein* heeft onze faculteit zich snel een vooraanstaande plaats verworven. Bij de organisatiestructuur van het onderzoek zijn echter in mindere mate nieuwe wegen ingeslagen dan bij het onderwijs. Van groot belang is echter, dat enkele onderzoekrichtingen duidelijk als zodanig opgebouwd zijn, een afwijking van de Nederlandse traditie, waarbij de aard en omvang van een onderzoekgebied resulteert uit onderwijsbehoeften en de persoonlijke voorkeur van de docenten voor de betreffende gebieden.

Mede door geprononceerde ideeën bij de huidige overheid staat de samenhang van onderwijs en onderzoek, die hier om de deur komt kijken, sterk in de belangstelling. Ik wil daar hier niet verder op ingaan dan door te verdedigen, dat de omvang van het onderzoek in een bepaald vakgebied niet de mathematische resultante behoeft te zijn van de - mede door het studentenaantal bepaalde - omvang van het overeenkomstige onderwijsgebied.

Op *organisatorisch* gebied zie ik als belangrijke gunstige ontwikkeling in onze faculteit de opbouw van een faculteitsgebonden bestuursapparaat, het faculteitsbureau, dat van redelijke omvang is en kwalitatief goed is bezet. De gedachten, welke aan de opbouw van dit bestuursapparaat ten grondslag hebben gelegen, zijn volledig juist gebleken. Deze gedachten waren: het is niet logisch de docenten te belasten met executieve

bestuurstaken. Dit onttrekt tijd en aandacht aan onderwijs en onderzoek. Verder dient een goed faculteitsbeleid te steunen op vele feitelijke gegevens en voor het verzamelen daarvan is een bestuursapparaat van behoorlijke omvang nodig. Momenteel bestaat bij de overheid een duidelijke tendens zich veel diepgaander en ingrijpender bezig te houden met beleidsvragen betreffende onderzoek en onderwijs aan de universiteiten en hogescholen. In verband hiermee is het goed op te merken, dat de beantwoording van de beleidsvragen geen taak van het bestuursapparaat is. Toch zal het facultaire en/of universitaire bestuursapparaat ook op dit terrein beslissingen nemen, wanneer de docenten onvoldoende aandacht en tijd besteden (bij 'tijd' mag een uitroepsteen staan) aan beleidsvragen. Dit lijkt het faculteitsbestuur een ongewenste, maar niet irreële mogelijke ontwikkeling.

Eén opmerking nog over het faculteitsgebonden bestuursapparaat. De additionele taken, voortvloeiende uit de Wet Universitaire Bestuurshervorming, kunnen ternauwernood opgevangen worden. Medewerking aan de herstructurering - slordig wel de wet Posthumus genoemd -, planingsprocedures voor onderwijs en onderzoek en andere plannen van de overheid is alleen met meer personeel te realiseren.

Zonder op details in te gaan wil ik het tot stand komen van goede ge-centraliseerde diensten noemen als verheugende organisatorische ontwikkeling binnen onze faculteit. Het betreft hier de bibliotheek, de audiovisuele dienst, het proefdierenbedrijf en de centrale researchwerkplaats. Een punt niet van organisatorische aard, maar wel met de faculteitsorganisatie samenhangend, is dat van de sociaal-psychologische structuur van de faculteit. Speciaal de eerste jaren gaven het beeld te zien van een groep, waarin men naast de opbouw van de eigen afdelingen van harte en veel aandacht besteedde aan algemene faculteitsaangelegenheden. Men beleefde algemene faculteitszaken als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, besliste slagvaardig en werkte - eveneens slagvaardig - aan de uitvoering van beslissingen, ook van die, waarmee men bij voorafgaande bespreking niet ingestemd had. Ik meen, dat er momenteel een gevaarlijke tendens is om zich terug te trekken op de eigen afdeling en de belangstelling en aandacht uitsluitend op de gang van zaken in de eigen

afdeling te richten. Met deze opmerking ben ik op het heden gekomen en ik wil daarvoor en voor de toekomst nu Uw aandacht vragen.

Ik meen dat onze faculteit haar aanvangsélan moet herwinnen, tot een beleidsplan voor de komende jaren moet komen en dat dat plan vervolgens tot realisatie moet worden gebracht.

Wij vormen een relatief homogene groep, die getoond heeft veel werk te kunnen verzetten. Verder zijn een aantal omstandigheden aanwezig - ik noem de voortreffelijke ruimtelijke outillage - om met het élan van de beginjaren een voortzetting en uitbreiding tot stand te brengen van wat ik het Rotterdamse experiment heb genoemd. Ik wil U enkele gedachten voorleggen, welke van belang kunnen zijn voor deze voortzetting en uitbreiding van het Rotterdamse experiment, maar voordat ik daartoe overga wil ik eerst op een opmerking ingaan, die wellicht velen van U zouden willen maken. Is het niet juist het bestaande te consolideren en geen nieuwe ontwikkelingen na te streven nu de universiteiten en hogescholen door de overheid in hun groei zo sterk beperkt worden? Deze opmerking is natuurlijk goed gefundeerd. Laat ik op dit gebied een hard feit noemen. Oorspronkelijk bestond de gegronde verwachting, dat onze faculteit in 1972 over ongeveer 1250 personeelsplaatsen zou kunnen beschikken; het zijn er ongeveer 1000 geworden, een verschil van 20%, niet een verschil om weg te wuiven. Dit verschil tussen verwachting en werkelijkheid brengt in de faculteit grote zakelijke en persoonlijke spanningen te weeg, omdat deze landelijke beleidsombuiging zich zo snel voltrokken heeft dat er geen goede voorbereiding op de consequenties mogelijk is geweest. Mijn antwoord op deze tegenwerping is, dat bij nieuwe plannen zorgvuldig overwogen moet worden of zij een te grote belasting van de financiële en personele middelen betekenen. Is dit het geval, dan dient de realisering uitgesteld te worden. Maar het is onjuist om bij voorbaat nieuwe ontwikkelingen op deze gronden af te wijzen en men kan bovendien plannen opstellen, ook al is de realisatie op korte termijn onmogelijk.

Met deze tussenopmerking stap ik dan over op een aantal gedachten voor de toekomst.

Mijn eerste opmerkingen betreffen de *faculteitsstructuur*. Deze wordt in belangrijke mate bepaald door de Wet Universitaire Bestuurshervorming. Deze wet creëert m.i. geen ideale bestuursstructuur, maar er valt redelijk mee te werken. Persoonlijk meen ik, dat het formele medebeslissingsrecht van studenten en leden van de technisch-administratieve staf principieel juist is en dat de nieuwe bestuursstructuur in het afgelopen jaar - het eerste met althans op faculteitsniveau deze bestuursvorm - niet kwaad gefunctioneerd heeft. Men moet daarbij in aanmerking nemen, dat het het eerste jaar is geweest. Toch heeft het nieuwe bestuursorgaan, de faculteitsraad, nog geen volledige legitimiteit in de faculteit verworven. Men voelt soms duidelijk de onuitgesproken mening - en ik formuleer met opzet wat provocerend - dat wat zich in de faculteitsraad afspeelt zonder veel betekenis is en dat men zonodig wel langs informele weg gewenste beslissingen kan bereiken en ongewenste kan voorkomen en dat men - zo nodig - de uitvoering van ongewenste beslissingen wel bij de dagelijkse gang van zaken kan voorkomen. Een dergelijke houding stoort een doeltreffend bestuur.

Een correctie van deze situatie kan mogelijk bereikt worden, wanneer de faculteitsraad niet aarzelt om ook die beslissingen te nemen, die in de faculteit niet ieders instemming hebben, en dan ook niet aarzelt op de uitvoering van die beslissingen toe te zien. Een dergelijke gang van zaken kan leiden tot een duidelijkere - en vooral ook duidelijker uitgesproken - keuze voor of tegen een bepaald beleid. Wellicht kan zo ook een tegenwicht ontstaan tegen de ongetwijfeld aanwezige neiging zich sterk op de eigen afdeling terug te trekken met verwaarlozing van algemene faculteitstaken. Het gaat hier echter uiteindelijk om een mentaliteit en die kan men op geen enkele wijze direct beïnvloeden.

Een deskundig te achten commissie heeft onlangs de crisissituatie aan de Freie Universität in Berlijn beoordeeld en geconcludeerd, dat een sterke polarisatie van opvattingen en houdingen een ernstige bedreiging voor deze universiteit vormt. Deze opvatting lijkt voor de Berlijnse situatie juist, maar houdt niet in, dat een zekere mate van polarisatie niet heilzaam zou kunnen zijn. Dit is het wat ik in het zojuist gezegde heb willen aanduiden.

Een belangrijk bestuurlijk probleem is ook dat van delegatie van bevoegdheden. Beslissingen over het onderwijsbeleid b.v. kunnen alleen door een vrij kleine groep, de vaste commissie voor het onderwijs, worden voorbereid. Men dient dan ook de bevoegdheden van een dergelijke commissie te aanvaarden en de procedure van goedkeuring of afkeuring van de voorstellen van een dergelijke commissie niet te gecompliceerd en tijdrovend te maken. De wijze, waarop in het afgelopen jaar bepaalde voorstellen in de faculteit een welhaast eindeloze schriftelijke rondedans hebben gemaakt van verwijzingen en terugverwijzingen van commissie naar commissie, is m.i. niet juist.

De Leidse hoogleraren Zwaveling en Terpstra hebben de huidige universitaire bestuursvorm gekarakteriseerd als 'een verlamdend volksvertegenwoordiging spelen' en gekritiseerd, dat 'een universiteitsraad, voor een belangrijk deel bestaande uit leken op medisch terrein' beslissingen neemt over medisch onderzoek en onderwijs en daarbij misschien zelfs in plaats van 'objectieve wetenschappelijke gegevens' politieke overwegingen laat meespelen'. Dit lijkt me een zeer aanvechtbaar standpunt. Wat voor de één volksvertegenwoordiging spelen is, is voor de ander breed geschaakt overleg. Verder is het medisch onderwijs en onderzoek zo verweven met de algemene belangen van de gehele samenleving, dat men m.i. onmogelijk kan verdedigen, dat politieke inzichten hierbuiten gehouden zouden kunnen worden en dat men het beleid over universitair medisch onderwijs en onderzoek uitsluitend door medici en aan de hand van strikt medische gegevens zou kunnen laten voeren.

De verbreding van de besturende groep in de universiteiten en hogescholen tot alle leden van de universitaire gemeenschap geeft op logische wijze aan het zo juist gezegde uitdrukking. Dit betekent geenszins dat alle z.g. geleidingen gelijkwaardige en gelijksoortige bijdragen tot beleid en bestuur zouden moeten of kunnen leveren en dat ieder op alle gebieden deskundig zou zijn.

Over het *onderwijsgebied* kan ik kort zijn. We beschikken sinds ruim een jaar over het rapport van de werkgroep onderwijs. In het afgelopen jaar heeft men zich uitvoerig in dit rapport kunnen verdiepen en de werk-

groep heeft delen van het rapport nader uitgewerkt. In het komende jaar zullen daarom beslissingen moeten vallen over het al of niet ten uitvoer brengen van de diverse voorstellen. Legale bezwaren tegen differentiatie in de opleiding, een centraal punt in de voorstellen, blijken van geringe betekenis te zijn, zodat op dit terrein weinig belemmeringen tegen uitvoering van het voorgestelde aanwezig zijn. Een ander voorstel van de werkgroep onderwijs verdient m.i. stellig op korte termijn concretisering. Het is wat ik kort onderwijs in het 'leren studeren' kan noemen. Wanneer men de student vroeg in zijn studie leert hoe hij studietaken doelmatig tot uitvoering brengt, dan kan men later meer aan zijn zelfwerkzaamheid overlaten, hetgeen besparingen op docententijd kan geven.

Drie andere opmerkingen over het onderwijs. Wijzigingen in het onderwijsprogramma omvatten steeds enerzijds toevoegingen en uitbreidingen, maar anderzijds ook besnoeiingen. Men dient zich erover te verheugen, dat de meeste docenten aan hun onderwijsgebied grote betekenis voor de opleiding toekennen, maar men moet toch ook reducties in de omvang van het eigen vakgebied in het onderwijs willen aanvaarden.

Een uitspraak in het recente O.E.C.D. rapport 'Science, growth and society' wijst op 'difficult and sometimes painful re-adjustments as the scientific establishment strives to respond to new priorities'. Deze uitspraak is stellig juist en niet alleen voor het onderzoek - waar de opmerking op gericht is - maar ook voor het onderwijs. Verder: onderwijservaringen binnen één afdeling zijn zelden buiten de afdeling goed bekend. Meer uitwisseling van dergelijke gegevens kan zonder tijdrovende reorganisaties van het onderwijsprogramma bijdragen tot optimaal onderwijs. Tenslotte: ik wil niet verzuimen te noemen, dat van studentenzijde een constructieve bijdrage kwam tot hernieuwde doordenking van het prekandidaats programma.

Op *onderzoeksterrein* is het centrale thema in Nederland zowel als in het buitenland dat van planmatigheid. De geassocieerde termen zijn die van coördinatie, planning, zwaartepunten, grotere doelmatigheid bij het gebruik van de financiën, voortgangscntrole. Ik heb aan deze vragen aandacht besteed ter gelegenheid van het lustrum. Daarom nu slechts enkele

opmerkingen. Het is verontrustend, dat zoveel gesproken wordt over zwaartepunten bij het onderzoek zonder dat men veel hoort over welke zwaartepunten dan wel gekozen zouden dienen te worden, wie hierover voorstellen gaan doen en wie uiteindelijk deze voorstellen gaan beoordelen, d.w.z. aanvaarden, verwerpen of amenderen. Dit brengt mij tot een volgende opmerking. Landelijke onderzoekcoördinatie mag geen passiviteit van de universiteiten en hogescholen betekenen. Keuzen voor en tegen bepaalde onderzoekrichtingen zijn onvermijdelijk en wenselijk. Toch is elke keuze een arbitraire keuze, die achteraf fout kan blijken. Wanneer de afzonderlijke universiteiten en hogescholen met hun faculteiten tot duidelijke eigen keuzes kunnen komen, dan verkrijgt men een zekere diversiteit en kan een gevaarlijke eenzijdigheid voorkomen worden. In dit verband is interessant het voorstel van wat genoemd is 'wetenschappelijke bijstand', waarbij maatschappelijke groepen met weinig of geen financiële middelen bij de universiteiten en hogescholen zouden kunnen aankloppen om wetenschappelijke bestudering van hun problemen. Op deze wijze kan voorkomen worden, dat in maatschappelijke conflicten slechts de financieel krachtige partij wetenschappelijke ondersteuning van zijn standpunt kan verwerven. Mijn betoog over dit gebied leidt tot een pleidooi voor prioriteitenkeuze binnen de afzonderlijke universiteiten en hogescholen en hun faculteiten. De consequentie is voor onze instelling, dat de bescheiden initiatieven van onze facultaire onderzoekcommissie tot inventarisatie van onderzoek, als basis voor latere coördinatie, alle steun verdienen. In België wordt soms over zuiver universitaire onderzoekprojecten al direct onderhandeld tussen de overheid en universitaire werkgroepen, dus buiten de faculteits- en universiteitsorganen om. Dit lijkt een ontwikkeling naar een volledige uitholling van de universiteiten.

Een belangrijk probleem op onderzoekgebied is dat van de financiering. Wanneer de financiën afkomstig van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen beneden de wensen en verwachtingen blijven, zoekt men begrijpelijkerwijze andere bronnen. Hiertegen is geen enkel principieel bezwaar, maar er zijn 'maren'. Drie consequenties van andere geldstromen zal men goed moeten overwegen.

Ten eerste kan bij het stoppen van een niet-universitaire financiering een sterke pressie ontstaan om de financiering van het project universitair voort te zetten. Men zal dit probleem bij elk extra-universitair gefinancierd project onder ogen moeten zien. Anders is het onvermijdelijk, dat op deze wijze een facultair of universitair onderzoekbeleid doorkruist kan worden.

Ten tweede zal men de voorwaarden verbonden aan niet-universitaire steun onder ogen moeten zien. Ook als geen voorwaarden uitgesproken worden, kunnen er toch voorwaarden zijn. Deze kunnen b.v. het karakter aannemen van morele verplichtingen ten opzichte van de geldschiet. Het lijkt mij daarom geen betutteling als de faculteiten en universiteiten op de hoogte wensen te zijn ook van alle niet-universitaire financiering en daarover oordelen. Deze aanspraak vervalt pas, wanneer een werkgroep alle financiële banden met de universiteit verbreekt.

Ten derde dient men zich af te vragen, in hoeverre men de eigen voorkeur voor een researchproject opzij wil zetten, omdat daarvoor geen en voor een ander project wel financiering beschikbaar is.

Nog even terug naar planmatigheid bij het onderzoek als zodanig. Onlangs heeft in een uitvoerig rapport ook de Rekenkamer zich daarmee bezig gehouden. Het rapport bevat ongetwijfeld treffend juiste waarnemingen en nuttige suggesties. Toch voelt men in het gehele rapport een benaderingswijze van het universitaire wetenschappelijk onderzoek, die m.i. onjuist is. Mag ik mijn kritiek wat simplistisch toelichten?

Het rapport miskent, dat de principes en regels van doelmatigheid, die b.v. op een fabriek van tandpasta van toepassing zijn en wellicht ook op de researchafdeling van die tandpastafabriek, althans niet volledig en op dezelfde wijze, van toepassing zijn op universitair wetenschappelijk onderzoek. Dit hoort voor een groot deel fundamenteel onderzoek te zijn, waarbij steeds onzekerheden bestaan, die ertoe leiden, dat men soms geruime tijd werkt zonder resultaat. Dit laatste is een overmijdelijke ondoelmatigheid. Ook zal men aan de universiteiten jongeren voor onderzoek dienen te blijven opleiden. Deze jongeren leren het vak alleen door ook mislukkingen te ervaren. Deze mislukkingen zijn wederom een ondoelmatigheid in de ogen van de doelmatighedsapostelen. Nog één

thema wil ik aansnijden, voordat ik enkele fata van het afgelopen jaar memoreer.

Er is landelijk een toenemend en toe te juichen streven om in of naast het onderwijsprogramma aandacht te geven aan de maatschappelijke implicaties van wetenschapsbeoefening en wetenschapstoepassing. In onze faculteit en in de medische faculteiten in het algemeen is deze tendens nog weinig tot ontwikkeling gekomen, hetgeen verbazingwekkend mag heten gezien de ingrijpende verwevenheid van gezondheidszorg enerzijds en maatschappelijke situaties en ontwikkelingen anderzijds.

'Wetenschap en samenleving' verdient een vaste plaats in de studieprogramma's van alle faculteiten. Het tot stand komen van de Universiteit van Rotterdam kan een belangrijke steun betekenen bij het op niveau aan de orde stellen van thema's op dit gebied. Verheugend is het, dat één thema op dit terrein, dat van de medische ethiek, door het Studium Generale in dit cursusjaar onder de aandacht gebracht zal worden. In het algemeen kan het Studium Generale een uiterst belangrijke rol vervullen bij terreinverkenningen voor onderwerpen, die mogelijk een plaats in het curriculum verdienen. Wel bedenke men dat de numerieke belangstelling voor geheel facultatieve cursussen zonder tentamina geen graadmeter is voor hun betekenis of kwaliteit.

Mag ik nu uw aandacht vragen voor enkele *fata van het afgelopen jaar*. Aan de faculteit ontviel prof. dr. J. W. G. ter Braak, emeritus hoogleraar in de neurologie. Zijn relativerende, vaak ironische, maar steeds uiterst menselijke en warme benadering van de vele problemen, waaraan hij zijn aandacht gaf, zal voor ieder die hem heeft gekend, een voorbeeld blijven, evenals de wijze, waarop hij zonder enige persoonlijke eerzucht zeer origineel onderzoek verrichtte. Ook zijn bijdrage tot de opbouw van de faculteit is onschatbaar geweest.

Prof. dr. A. L. C. Schmidt, hoogleraar in de verloskunde en gynaecologie, gaf op 25 mei 1972 zijn laatste college 'Een lentewandeling aan de hand van dia's', daarmee tonende hoezeer voor hem de verdeling van aandacht tussen vakproblemen en andere aangelegenheden geen voorwerp van moeizame discussies behoeft te zijn, maar natuurlijk en spontaan tot

stand komt. Wij hopen, dat hij ook ieder van ons nog gelegenheid wil geven tot een persoonlijk afscheid.

Dr. D. G. Lawrence, lector in de anatomie, keerde terug naar Canada. Het is jammer, dat de faculteit deze beminnelijke en bekwame onderzoeker en docent slechts enkele jaren wist te binden.

Voor een aantal vakgebieden werden hoogleraren en lectoren benoemd, tot hoogleraar voor de inwendige geneeskunde, in het bijzonder de hematologie, dr. J. Abels; tot lector in de neurochirurgie dr. R. Braakman; tot lector in de revalidatie collega B. D. Bangma; tot hoogleraar in de longziekten dr. C. Hilvering; tot gewoon lector in de inwendige geneeskunde met een bijzondere opdracht voor stofwisselingsziekten en endocrinologie, dr. G. Hennemann; tot lector in de experimentele pathologie dr. W. N. E. Eastham en tot lector in de keel-, neus- en oorheelkunde de heer P. C. de Jong.

Door het Rotterdamsch Radio Therapeutisch Instituut werd een bijzondere leerstoel aangeboden voor de pathologische anatomie, in het bijzonder de oncologie, die werd bezet door dr. R. O. van der Heul, terwijl in de loop van het jaar met steun van de Stichting Fonds Medische Faculteit Rotterdam twee bijzondere lectoraten werden ingesteld, te weten voor de technologie van de bloedcirculatie en de ademhaling, bezet door dr. J. D. Laird, en voor de plastische chirurgie, bezet door dr. J. C. van der Meulen.

Een originele wijze om zich als hoogleraar of lector aan de faculteit voor te stellen koos dr. Lameyer. Zij organiseerde een symposium over haar speciale vakgebied, de nefrologie (nierkunde voor wie een zuiver Nederlandse naam prefereert). Een enkele andere benoeming wil ik vermelden. Allereerst die van mevrouw M. L. I. Oudegeest-Coelho als studentenadviseuse, een post die na het vertrek van drs. F. R. Bakker, arts, te lang onbezet bleef. Mevrouw Oudegeest heeft voor haar werkkring een specifieke opleiding gehad in de Verenigde Staten, waar zij als student-counselor ook werkzaam is geweest en waar deze functie al sinds jaren een duidelijke vorm en inhoud heeft gekregen. Verder wil ik noemen de benoeming van P. J. M. van der Lugt tot onderwijsdecaan. Zijn taak is ongetwijfeld moeilijker dan die van zijn voorganger. Deze werkte aan de

opbouw van nieuw onderwijs, waar nog niets was. Onze nieuwe onderwijsdecaan wordt geconfronteerd met een taak bij aanpassing en vernieuwing van al bestaand onderwijs, een veel groter organisatorisch en vooral psychologisch probleem.

Enkele commissies verdienen m.i. vermelding: een onderzoekcommissie kwam tot stand en een onderwijscommissie. Beide commissies staan voor de taak een beleid te voeren, dat enerzijds duidelijke lijnen aangeeft, maar anderzijds rekening houdt met en luistert naar de verscheidenheid van meningen binnen de faculteit.

Op 16 juni vond de officiële opening plaats van het Audio-Visuele Centrum. Schijnbaar moeiteloos en vol esprit werden verschillende audio-visuele technieken in afwisseling en combinatie gebruikt. De discussie onder leiding van Koos Postema betrof o.m. het gebruik van televisie voor interne communicatie in de faculteit. Het faculteitsbestuur vond hierin aanleiding de audio-visuele dienst te vragen om concrete voorstellen op dit al eerder bediscussieerde terrein. De voorstellen zullen uit de aard der zaak de faculteitsraad dienen te passeren.

Achttien promoties vonden plaats, 6 meer dan in het vorige jaar. Men kan dit als een redelijk betrouwbare graadmeter beschouwen voor een opgaande lijn van onze wetenschappelijke activiteit. Bij een aantal promoties vormden in congresalen gepubliceerde artikelen de hoofdschotel van de dissertatie, een toe te juichen ontwikkeling, aangezien op deze wijze het verrichte werk veel beter toegang vindt tot de wereldliteratuur, hetgeen met een in de Nederlandse taal geschreven dissertatie nauwelijks het geval is. De goede voornemens immers om na de promotie het werk alsnog in een wereldtaal te publiceren blijven meestal slechts voornemens. Mag ik voor georganiseerde congressen, congresbezoek, speciale voordrachten, wetenschappelijke gasten e.d. naar het schriftelijke faculteitsverslag verwijzen?

Aan het eind gekomen van deze rede wil ik met nadruk mijn mede-leden van faculteitsbestuur en faculteitsraad danken voor hun bijdragen in het afgelopen jaar. Een nieuwe bestuursvorm te doen functioneren is niet eenvoudig, maar men heeft zich daar met veel kracht en met goede resultaten aan gewijd. Ik aarzel of ik leden van de faculteitsgemeenschap,

aan wie ik als decaan in het bijzonder dank verschuldigd ben, met name zal noemen. Wanneer ik tenslotte toch enkelen met name noem dan is dat met de nadrukkelijke toevoeging, dat mijn dankwoord niet alleen hen persoonlijk betreft, maar ook de andere leden van de faculteitsorganen, waarvan zij deel uitmaken of deel uitmaakten.

Grote dank ben ik verschuldigd aan prof. Vlugter, voorzitter van het Algemeen Bestuur, aan mr. Thissen en drs. Liem van het bureau van de Instelling, aan dr. F. C. de Vos, Directeur Onderwijs en Onderzoek, aan de heer Groeneveld en mej. De Vries van het faculteitsbureau en aan prof. Van der Molen, die als secretaris van het faculteitsbestuur zijn taak in dit bestuur, vermoedelijk de omvangrijkste, met onuitputtelijke energie en steeds heldere inzichten vervulde. Een persoonlijk dankwoord zou ik ook willen richten tot mijn directe collegae binnen de afdeling anatomie, die door hun onderzoekresultaten en door hun bijdragen aan het onderwijs en aan algemene afdelingszaken voor mij het conflict tussen afdelingsverplichtingen en faculteitsverplichtingen aanvaardbaar maakten.

En hiermee verklaar ik het academisch jaar 1972/1973 bij de Medische Faculteit Rotterdam geopend.